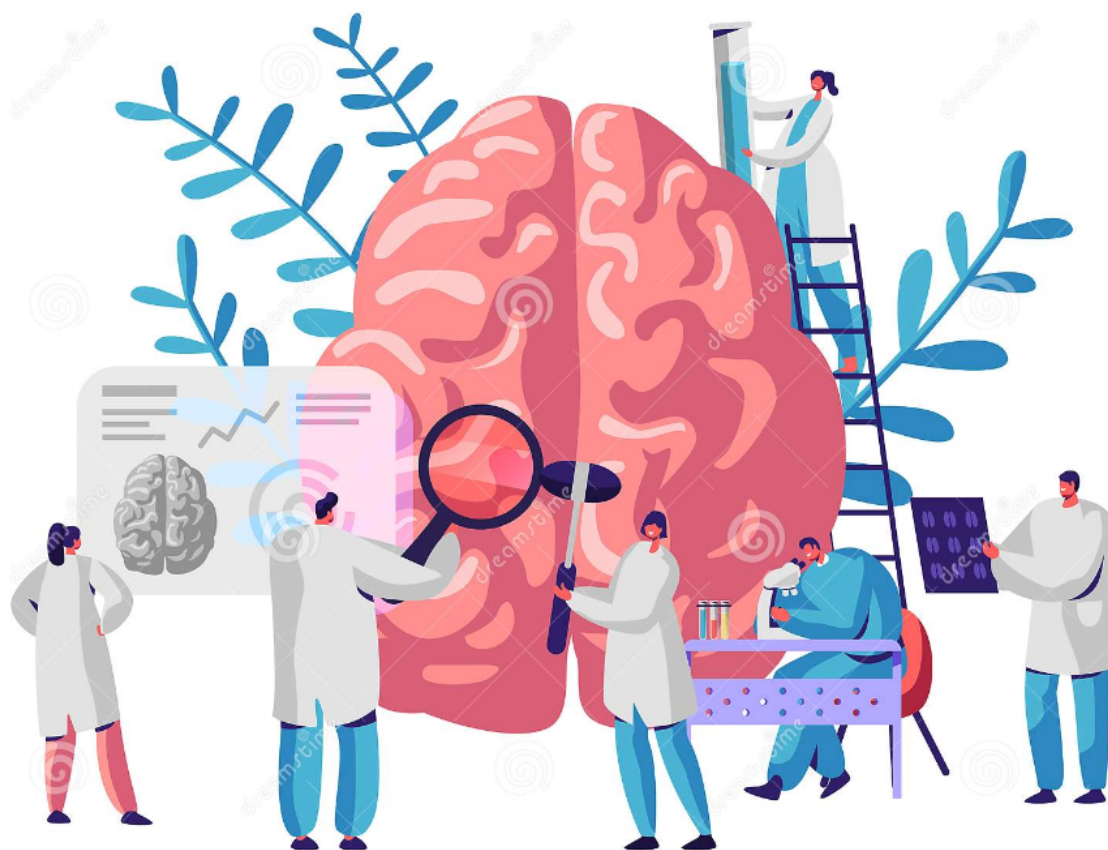

Zvyšovanie miery platenia daní a poplatkov

DIZAJN EXPERIMENTU

Anetta Čaplánová
Eva Sirakovová
Národohospodárska fakulta
Ekonomická univerzita v Bratislave

október 2020

Projekt APVV-18-0435 – Behaviorálne
intervencie v miestnej samospráve: zvyšovanie
účinnosti miestnych verejných politík v meste
Hlohovec

MANAŽÉRSKE ZHRNUTIE¹

Zavádzanie behaviorálnych intervencií do tvorby verejných politík je v súčasnosti veľmi rozšírené. Nielen na národnej, ale aj na regionálnej a miestnej úrovni sa behaviorálne postrčenia a iné formy intervencií ukázali ako účinný a efektívny spôsob ovplyvnenia účinnosti verejnej politiky v rôznych oblastiach. Výnimkou nie je ani oblasť zefektívňovania výberu daní a poplatkov, ktorej sa venujeme v tomto experimente, ktorý následne budeme implementovať vo forme riadeného kontrolovaného experimentu vo vybranej samospráve v SR.

Pri výbere daní a poplatkov sa zodpovedné inštitúcie pomerne často stretávajú s problémom neplatičov. Skutočnosť, že existujú ľudia, ktorí odmietajú platiť povinné dane a poplatky, má významné dopady na fungovanie verejného sektora. V prvom rade je spojená s výpadkom príjmov v príslušnom rozpočte – to znamená, že je k dispozícii menej zdrojov na zabezpečenie úloh a plnenie funkcií verejných inštitúcií na danej úrovni, čo môže negatívne ovplyvniť úroveň poskytovaných služieb. Výpadky v príjmoch teda narúšajú možnosti poskytovania verejných statkov, tvorby a realizácie verejných politík, majú však dopad aj na rovnosť z hľadiska prispievania ľudí na tvorbu verejných zdrojov.

Uplatnenie behaviorálnej intervencie na riešenie problémov s neplatičmi sa spravidla realizuje zasielaním výziev na zaplatenie nedoplatku, ktoré obsahujú behaviorálne prvky. V porovnaní so štandardnými upomienkami, je účinnosť takýchto upomienok spravidla vyššia. Behaviorálny prístup je založený intervenciách, ktoré sú tzv. EAST, t.j. sú jednoduché (Easy), atraktívne (Attractive), spoločenské (Social) a realizované včas (Timely) a to je nevyhnutné zohľadniť aj v prípade prípravy experimentu v tejto oblasti.

Behaviorálnu intervenciu budeme realizovať formou randomizovaného kontrolovaného experimentu vo vybranej samospráve s cieľom znížiť počet neplatičov miestnej dane/vybraného poplatku v tejto samospráve. Intervencia vychádza zo skúseností a dizajnu už realizovaných experimentov najmä v zahraničí. Uskutoční sa formou zasielania rôzne formulovaných listov občanom zaradených do jednotlivých intervenčných skupín. Očakávame, že podiel neplatičov daní sa v dôsledku tejto intervencie zníži, čo preukážeme s využitím štandardných analytických štatistických metód. Výsledky štúdie budeme publikovať. V prípade, ak náš výskum povedie k pozitívnym výsledkom, bude možné získané skúsenosti využiť aj v iných samosprávach v SR a v zahraničí.

¹ Autorky ďakujú Estere Szakádátovej, MSc. za odbornú pomoc pri príprave tohto dizajnu.

OBSAH

VÝCHODISKOVÝ PROBLÉM / VÝZVA VEREJNEJ POLITIKY	3
PREČO SA HO OPLATÍ RIEŠIŤ.....	4
AKÝ JE NÁŠ CIEĽ - ČO CHCEME INTERVENCIU DOSIAHNUŤ?	5
ANALÝZA PROBLÉMU	6
VIZUALIZÁCIA KONTEXTU	9
RIEŠIL UŽ NIEKTO TENTO PROBLÉM?.....	10
VÝBER VHODNÉHO RIEŠENIA	16
FORMULÁCIA HYPOTÉZ	18
TESTOVANIE	19
VÝSLEDKY & FORMULÁCIA ZÁVEROV, PONAUCENÍ A ODPORÚČANÍ PRE PRAX	21
PRÍLOHY & ZDROJE.....	22

VÝCHODISKOVÝ PROBLÉM/VÝZVA VEREJNEJ POLITIKY

V mnohých mestách existuje potreba riešiť problém neplatičov miestnych daní, alebo iných miestnych poplatkov. Viaceré samosprávy potvrdzujú problém s vymáhaním ich platenia, preto bola táto oblasť identifikovaná aj ako oblasť pre behaviorálnu intervenciu v rámci tohto projektu. Napriek tomu, že daňovým poplatníkom sa spravidla zasielajú upomienky, upozorňujúce ich na to, aby miestne dane, alebo poplatky zaplatili, resp. v prípade nezaplatenia sa ich prípad postúpi na exekúciu, stále existujú ľudia, ktorí si svoju daňovú povinnosť voči obci neplnia. Vychádzajúc zo skúseností experimentov, ktoré sa využili na riešenie podobných problémov v zahraničí, môže byť využitie behaviorálnej intervencie vhodným nástrojom na zníženie podielu neplatičov v danej samospráve. Viaceré štúdie potvrdili, že týmto spôsobom možno daňových poplatníkov primäť k včasnemu a správne plateniu daní.

Riešenie tohto problému je dôležité aj preto, že v dôsledku neplatenia daní dochádza v samospráve k výpadkom príjmov v rozpočte, a má dopady aj na správanie samotných daňovníkov. Daňovníci, ktorí platia dane a poplatky, môžu mať pocit, že znášajú daňové bremeno, pričom neplatiči využívajú verejné služby rovnako, ako tí, ktorí si tieto povinnosti plnia. To môžu považovať za nespravodlivé a môže to negatívne ovplyvniť ich správanie z hľadiska platenia daní a poplatkov v budúcnosti.

Neplatenie miestnych daní a poplatkov nie je teda len právnym problémom z hľadiska dodržiavania legislatívy, ekonomickým problémom z hľadiska získania odpovedajúcich zdrojov na zabezpečenie financovania potrieb obce, či mesta, ale aj etickým a morálnym problémom vo vzťahu k obyvateľom samosprávy, ktorí miestne dane a poplatky platia.

PREČO SA HO OPLATÍ RIEŠIŤ

Problém s neplatičmi daní a poplatkov je globálnym problémom a vyskytuje sa na národnej úrovni, ako aj na úrovni jednotlivých samospráv. Netýka sa teda iba Slovenskej republiky, ale tento problém sa pokúšajú riešiť viaceré vlády, resp. samosprávy vo svete. Efektívny výber daní je kľúčový pre tvorbu príjmov štátneho rozpočtu na národnej úrovni. Daňové úniky obmedzujú objem prostriedkov, ktoré možno použiť na financovanie fungovania verejného sektora, ale aj systému vzdelávania, zdravotníctva, či sociálnych služieb. Ovpływujú teda kvalitu života v krajine, v prípade miestnych daní život v danej samospráve. Vedomie, že časť ľudí si svoju daňovú povinnosť neplní, resp. si ju neplní v plnom rozsahu, ovplyvňuje aj spoločenské povedomie a postoje ľudí, či už v rámci samosprávy, alebo v celej krajine. Ľudia majú tendenciu správať sa tak, ako to vidia vo svojom okolí, preto ak vidia, že niektorí ľudia dane a poplatky neplatia, môžu mať tendenciu tiež sa takto začať správať.

Vychádzajúc zo skúseností zo zahraničia, formou behaviorálnej intervencie je možné tento problém aspoň do určitej miery riešiť a na lokálnej a aj na národnej úrovni je možné využiť podobné riešenie. Ide spravidla o nenákladné behaviorálne intervencie, pri nízkych nákladoch však môžu významne zvýšiť efektívnosť výberu daní a poplatkov. Pre výskumníkov je výskum riešenia tohto problému tiež zaujímavý, keďže umožňuje preskúmať vplyv rôznych sociálnych postrčení a intervencií na správanie ľudí, pričom výskumné procesy a závery uskutočnených experimentov majú výrazný aplikačný rozmer a sú zovšeobecniteľné. Môžu mať nielen krátkodobé, ale aj dlhodobé vplyvy na efektívnosť výberu daní a poplatkov a tiež na efektívnosť fungovania verejného sektora a dodržiavanie predpisov občanmi a to všetko pri relatívne nízkej finančnej náročnosti uskutočnených zmien, resp. pri jednoduchosti ich uplatnenia. Využitie viacerých typov behaviorálnych postrčení pri zvyšovaní výberu daní a poplatkov sa ukázalo ako účinné pri znižovaní rozsahu vyhýbania sa ich plateniu.

AKÝ JE NÁŠ CIEĽ - ČO CHCEME INTERVENCIOU DOSIAHNUŤ?

Hlavným cieľom navrhovaného experimentu je riešiť problém s neplatičmi daní a poplatkov vo vybranej samospráve (mesto Hlohovec). Využitím behaviorálnej intervencie chceme zistiť, ako neplatiči zareagujú na rôzne formy behaviorálnych postrčení zakomponované do pripomienky platenia daní. Získané údaje z uskutočneného experimentu vyhodnotíme, aby sme zistili, ktorá forma intervencie sa ukáže ako účinná. Výsledky realizovaného experimentu sa môžu stať východiskom pre trvalú zmenu postupov voči neplatičom daní a poplatkov v danej samospráve a môžu prispieť k trvalému zvýšeniu miery platenia a výnosu z daní.

Cieľom našej intervencie je v maximalizovať želané správanie – platenie daní a poplatkov. Keďže tento experiment je možné replikovať aj v iných samosprávach, resp. je možné využiť závery, ktoré z neho vyplynú pri zmenách postupov voči neplatičom, jeho cieľom je aj prispieť k zvyšovaniu účinnosti verejných politík v iných samosprávach. Táto intervencia a jej výsledky môžu poslúžiť aj ako východisko pre design podobných intervencií na národnej úrovni zameraných na zlepšenie výberu napr. dane z príjmu fyzických osôb.

ANALÝZA PROBLÉMU

Pred implementáciou behaviorálnej intervencie je potrebné problém s platením miestnych daní a poplatkov v samospráve, kde sa má intervencia realizovať, podrobne analyzovať. Za účelom identifikácie problému a získania potrebných údajov a informácií sme sa osobne stretli s predstaviteľmi mesta Hlohovec. Mesto Hlohovec v súčasnosti vyberá daň z nehnuteľnosti, daň za nevýherné hracie automaty, daň za predajné automaty, daň za psa a daň za ubytovanie. Čo sa týka miestnych poplatkov, mesto Hlohovec vyberá poplatok za komunálny odpad, poplatok za drobné stavebné odpady a poplatok za rozvoj.

V nasledujúcej Tabuľke 1 uvádzame údaje o neplatičoch daní a poplatkov v členení na jednotlivé druhy daní a poplatkov, za roky 2018 – 2020. Údaje za rok 2020 sú ku dňu 18.11.2020, čo znamená, že ide o údaj pred splatnosťou poslednej splátky, ktorá je do 30.11.2020

Tabuľka 1 – Údaje o počtoch neplatičov jednotlivých druhov daní a poplatkov v rokoch 2018-2020

		Daň z nehnuteľnosti	Daň za psa	Daň za ubytovanie	Daň za predajné automaty	Poplatok za komunálny odpad – fyzické osoby	Poplatok za komunálny odpad – právnické osoby
Rok 2018	Počet daňovníkov	8 581	1 468	10	3	9 778	699
	Počet neplatičov	58	23	1	1	687	35
	% podiel	0,67 %	1,57 %	-	-	7,3 %	5,01 %
Rok 2019	Počet daňovníkov	8 512	1 491	10	3	10 194	706
	Počet neplatičov	66	38	0	0	1 172	132
	% podiel	0,77 %	2,55 %	-	-	11,5 %	18,7 %
Rok 2020	Počet daňovníkov	8 575	1 460	5	2	10 137	676
	Počet neplatičov	683	148	2	1	2 980	303
	% podiel	8 %	10,14 %	-	-	29,4 %	44,82 %

Zdroj: Vlastné spracovanie autorov na základe dát poskytnutých mestom Hlohovec.

Čo sa týka splatnosti jednotlivých druhov daní a poplatkov, tak v roku 2018 a 2019 boli daň z nehnuteľnosti, daň za psa, daň za ubytovanie, daň za predajné automaty splatné nasledovane:

- Daňový výmer, ktorý mal hodnotu nižšiu, alebo rovnú 25€ bol splatný do 15 dní odo dňa nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia
- Dane, ktoré mali vyššiu hodnotu ako 25€, boli splatné v štyroch splátkach:

- 1. splátka – do 15 dní odo dňa nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia
- 2. splátka - do 30.6. aktuálneho roka
- 3. splátka - do 30.9. aktuálneho roka
- 4. splátka - do 30.11. aktuálneho roka

V roku 2020 boli spomínané dane splatné do 15 dní odo dňa nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia v prípade, ak išlo o daň do 25€. Ak bola hodnota dane vyššia ako 25€, opäť bola splatnosť rozdelená do štyroch splátok, pričom prvá splátka bola splatná do 15 dní odo dňa nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia, následne 30.9., 31.10 a 30.11.2020.

Poplatok za komunálny odpad platia fyzické osoby ako paušálny poplatok, pričom splatnosť tohto poplatku bola v rokoch 2018 a 2019 totožná, ako splatnosť predchádzajúcich daní. Bolo možné poplatok rozdeliť splatnosť na 4 splátky. Prvá splátka bola splatná do 15 dní od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia, následne k 30.6., 30.9. a 30.11. príslušného roka.

V roku 2020 bola prvá splátka splatná do 15 dní od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia, následne ďalšie 3 splátky boli rozložené do 30.9., 31.10. a 30.11.2020.

Podľa informácií mesta Hlohovec väčšia časť občanov platí miestny poplatok naraz, t.j. v lehote pätnásť dní odo dňa doručenia rozhodnutia a nevyužíva možnosť platiť poplatok v splátkach. Presnými údajmi o počte obyvateľov využívajúcich jednotlivé alternatívy platieb mesto nedisponuje.

Neplatičom daní mesto zasiela upomienku - výzvu na zaplatenie. V prípade, ak dlžníci neuhradia nedoplatok ani po uplynutí lehoty na jeho zaplatenie stanovenej v zaslanej výzve, postúpi sa vymáhanie nedoplatkov v daňovom exekučnom konaní na Právny odbor mestského úradu.

Pri miestnych poplatkoch eviduje mesto Hlohovec najväčší problém s výberom poplatku za komunálny odpad. Táto skutočnosť je dôvodom, prečo sme nami navrhovaný experiment chceli realizovať v tejto oblasti a znížiť tak počet neplatičov poplatku za komunálny odpad v meste. Z nižšie uvedených dôvodov sa však zrejme zameriame na neplatičov dne z nehnuteľností.

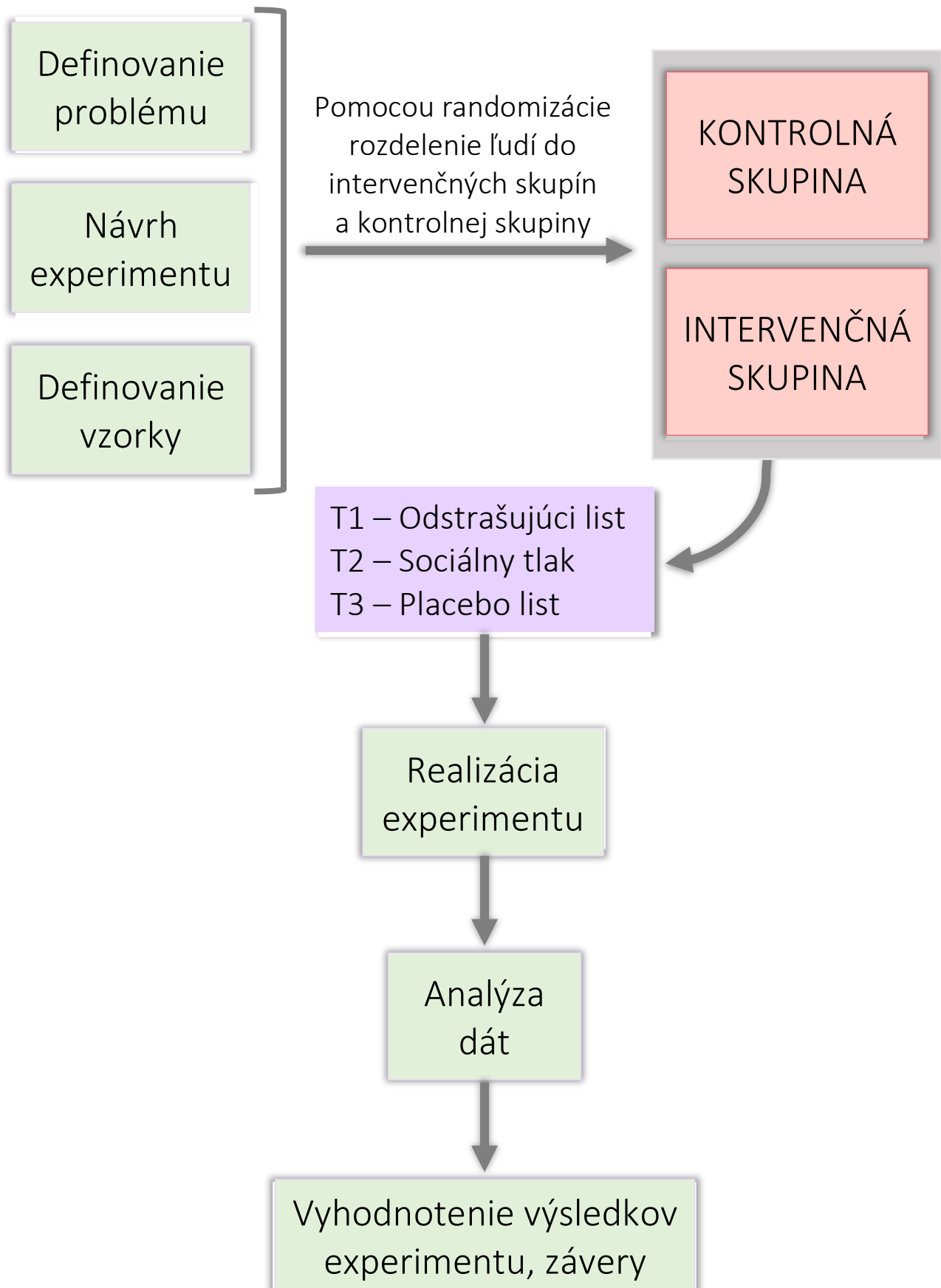
Napriek tomu, že sa poplatok za komunálny odpad a miestne dane, napríklad daň z nehnuteľností platia súčasne, na základe dát poskytnutých mestom Hlohovec je vidieť výrazné rozdiely v počte neplatičov. Tieto rozdiely mesto vysvetľuje iným systémom vyrubovania daní a poplatkov. Daň z nehnuteľností sa vyrubuje občanom, ktorí fyzicky skutočne nehnuteľnosť vlastnia, a zo zákona im vyplýva povinnosť nahlásiť kúpu, alebo predaj nehnuteľnosti. Miestny poplatok za komunálny odpad sa vyrubuje v dôsledku trvalého pobytu občana. Tento poplatok je teda vyrubený aj občanom, ktorí majú trvalý pobyt v Hlohovci, avšak dlhodobo v meste nebývajú a oznámenie o vyrubení poplatku im nie je doručené. Mesto Hlohovec má informácie o takejto situácii niektorých občanov, ale neexistuje zákonná cesta, ako pre nich platenie tohto poplatku zrušiť. Tiež sú poplatok povinní platiť aj občania v hmotnej núdzi, resp. tým, ktorí majú dlhodobé finančné problémy, títo však zväčša nehnuteľnosť nevlastnia a daň z nehnuteľností z nehnuteľností im nie je vyrubená. Podobne, ako pri vymáhaní nezaplatených daní, aj pri vymáhaní nedoplatkov na tomto poplatku je neplatičovi najprv doručená výzva na zaplatenie a následne, ak ani po tejto výzve nedoplatok neuhradí, sa prípad postupuje na exekučné konanie.

Okrem doručovania výziev a postúpenia prípadov na exekúciu sú mená dlžníkov zverejnené na elektronickej úradnej tabuli. Zoznam dlžníkov sa zverejňuje v zmysle § 52 zákona národnej

radu SR číslo 563/2009 Z.z. v znení neskorších predpisov. Ide o zoznam daňových dlžníkov k 31. decembru predchádzajúceho roka, u ktorých úhrnná výška daňových nedoplatkov presiahla u fyzickej osoby 160 eur a u právnickej osoby 1600 eur.

Z rozhovoru so zástupcami mesta Hlohovec vyplynulo, že neplatiči sú často zo sociálne znevýhodnených skupín, čo robí vymáhanie nedoplatkov osobitne náročným. Administratíva spojená so zasielaním výziev a exekučným konaním je tiež časovo náročná, preto má mesto záujem pokúsiť sa zvýšiť efektívnosť výberu daní a poplatkov a znížiť počet neplatičov s využitím behaviorálnej intervencie.

VIZUALIZÁCIA KONTEXTU

RIEŠIL UŽ NIEKTO TENTO PROBLÉM?

Pri dizajne a realizácii experimentu zameraného na zvýšenie miery platenia daní a poplatkov sa možno inšpirovať početnými štúdiami, ktoré vznikli na základe úspešných predchádzajúcich experimentov v tejto oblasti. Skúsenosti získané z tých úspešných, ale aj menej úspešných intervencií sú východiskom prípravy dizajnu tohto experimentu.

Väčšina experimentov v tejto oblasti sa realizuje formou zasielania upomienok daňovým poplatníkom. Spravidla je zadaná kontrolná skupina, ktorej sa zasiela štandardne používaná upomienka bez akejkoľvek intervencie. Okrem kontrolnej skupiny existujú experimentálne (intervenčné) skupiny, ktorým sa zasielajú modifikované upomienky. Skúma sa vplyv alternatívnych foriem behaviorálnych intervencií a to, ktorá je najvhodnejšia. Pritom sa môže uvažovať aj s využitím rôznych spôsobov zasielania upomienok, resp. s ďalšími súvisiacimi intervenciami.

Behaviorálna intervencia využívajúca zasielanie upomienok sa ukutočnila napr. Poľsku, kde realizovali terénny experiment s cieľom maximalizovať podiel platcov daní. Osobitne sa zamerali na neplatičov dane z príjmu. Intervenčné skupiny dostali rôzne formulované upomienky. Experiment sa realizoval v spolupráci s odborníkmi zo Svetovej banky (Hernandez et al., 2017). Zasielané upomienky boli formulované rôznym spôsobom, napríklad využil sa tzv. bežný behaviorálny list pripravený v súlade so závermi behaviorálnej vedy (Príloha 1) využívajúci menej textu, jednoduchšiu formuláciu požiadaviek, agregovanie dôležitých dátumov a údajov na začiatku listu do prehľadnej tabuľky. Okrem upomienky, ktorá obsahovala zmeny na základe záverov behaviorálnych vied, sa v tomto experimente využilo ešte ďalších sedem druhov upravených formulácií upomienok: formulácia so sociálnou normou (Príloha 2), formulácia s pozitívnym prístupom k verejným statkom (Príloha 3), formulácia s negatívnym prístupom k verejným statkom (Príloha 4), formulácia s odstrašením (Príloha 5), formulácia s odstrašením a exekučnou výzvou (Príloha 6), formulácia s možnosťou, že nezaplatenie bol neúmyselný čin (Príloha 7), formulácia s možnosťou, že nezaplatenie bol neúmyselný čin kombinovaná s odstrašením (Príloha 8), formulácia s informáciou, že oneskorenie platby zrejme nebolo neúmyselné a ak daňovník nezaplatí, bude to považované ako úmysel (Príloha 9).

Výskum potvrdil, že listy s behaviorálnymi postrčeniami boli úspešné a mali za následok štatisticky významný nárast podielu platcov dane. Najúspešnejšou verziou bola upomienka s odstrašením, ktorá viedla k nárastu platcov dane o 8,4 percentuálnych bodov. K najmenšiemu nárastu podielu zaplatených daní viedla upomienka, v ktorej boli neplatiči informovaní, že neplatenie daní má vplyv na financovanie verejných statkov, ako sú školy, cesty a bezpečnosť. Nárast platcov dane bol v tomto prípade na úrovni 6,1 percenta.

Tiež sa ukázalo, že listy, ktoré mali prísnejšiu formuláciu, mali väčší vplyv na zníženie podielu neplatičov dane (formulácia s odstrašením, formulácia s odstrašením a exekučnou výzvou a formulácia že oneskorenie platby sa bude posudzovať ako úmyselný čin). Naopak menší dopad mali tie, ktoré mali miernejší tón (so sociálnou normou a informáciami o platbách na zabezpečenie verejných statkov). Dopad konkrétnej správy sa líšil v závislosti od veku, pohlavia, geografickej lokality a dlžnej sumy daňového poplatníka. Napríklad správa o použití daní na zabezpečenie verejných statkov pomohla zvýšiť dodržiavanie daňových predpisov ľudí vo veku 20 - 29 rokov, ale mala negatívny vplyv na dodržiavanie predpisov u ľudí vo veku 50 -64 rokov. V prípade verejných statkov uvedených v upomienke o (financovanie predškolských

zariadení, škôl, ciest a bezpečnosti) existuje možnosť, že mladší ľudia reagovali pozitívne, pretože je pravdepodobnejšie, že z nich budú mať úžitok, ako starší ľudia. To môže zvyšovať ich motiváciu platiť, keď im to niekto pripomenie. Upomienky zdôrazňujúce verejný záujem majú väčší dopad vo vidieckych oblastiach, pravdepodobne kvôli užšiemu spojeniu s miestnou komunitou.

Podobný experiment sa realizoval aj vo Veľkej Británii (Hallsworth et al., 2017). Autori experimentu využívali upomienky prevažne využívajúce vplyv sociálnych noriem, ktoré pripomínali daňovým poplatníkom výhody platenia daní a poukazovali na to, že väčšina daňovníkov si svoju daňovú povinnosť plní. Celkovo sa experimentu zúčastnilo 101 471 jednotlivcov geograficky rozmiestnených v rôznych oblastiach Anglicka, Walesu a Severnom Írsku. Medzi účastníkmi sa nachádzali ľudia, ktorí dlhovali na dani v rozpätí od 400 až do 100 000 britských libier. Zistilo sa, že všetky listy, ktoré boli zasielané intervenčným skupinám, boli úspešné a viedli k zvýšeniu podielu platcov daní. Z hľadiska zvýšenia počtu platcov dane boli najúspešnejšie listy využívajúce sociálne normy. Správy, ktoré poukazovali na nedostatok verejných služieb v dôsledku výpadkov v rozpočte, nevedli k výrazne lepším výsledkom ako správy, ktoré poukazovali na výhody platenia daní v súvislosti s poskytovaním verejných statkov. Tento terénny experiment bol o rok neskôr zreplikovaný, aby sa zistilo, či sa efektívnosť týchto zmien v čase neznižuje. Ukázalo sa, že upomienky s využitím behaviorálnych postrčení boli úspešné aj v nasledujúcom roku. Z hľadiska formulácie správ je však dôležité, že tu nastala rozdielna situácia, ako v experimente uskutočnenom v Poľsku (Hernandez et al., 2017). Vo Veľkej Británii boli úspešnejšie listy s miernejšou formuláciou poukazujúcou na sociálne normy v porovnaní s upomienkami, ktoré obsahovali príkazy a odstrašovanie. Preukázalo sa tiež, že poskytovanie finančných informácií (napr. výpočet úrokov z omeškania) zvýšilo počet platcov daní. Vzor listu, ktorý bol zasielaný kontrolnej skupine, je možné nájsť v Prílohe 10 tohto dokumentu. List obsahujúci sociálne normy, ktorý bol zasielaný intervenčným skupinám, je uvedený v Prílohe 11.

Na úrovni lokálnej samosprávy v Londýne (London Borough of Lambeth) bol realizovaný ďalší experiment s cieľom zvýšiť úspešnosť výberu daní. Táto samospráva je veľmi heterogénna, len 57,1 percent obyvateľov tvorí belošké etnikum. Pre túto časť sú tiež typické veľké rozdiely v príjme a bohatstve obyvateľov. Daňoví poplatníci boli rozdelení do štyroch skupín. Prvá skupina dostala klasický list s výpočtom dane. Druhá skupina dostala upravený list s výpočtom dane, ktorý bol mierne upravený podľa nasledovných údajov: v hornej časti list obsahoval kľúčové informácie – koľko je potrebné zaplatiť, do kedy je potrebné zaplatiť a kontakt, kam sa daňovník môže obrátiť v prípade nejasností, alebo zlého výpočtu dane. Tretia skupina dostala list s výpočtom dane, ktorý navyše obsahoval informáciu, že viac ako 95 percent ľudí v danej lokálnej samospráve platí dane včas a riadne. Posledná skupina dostala listy, ktoré obsahovali kombináciu zjednodušeného listu a sociálnej normy. To znamená, že hneď v úvode listu boli kľúčové informácie a tiež správa, že 95 percent daňovníkov v danej samospráve si riadne plní svoju daňovú povinnosť (vzory listov sú dostupné v Prílohe 12). V tomto experimente sa ukázalo, že zohľadnenie sociálnej normy nemalo štatisticky významný vplyv, naopak zjednodušenie listu, ktorý obsahoval výpočet dane, sa ukázalo ako úspešná behaviorálna intervencia. V tomto prípade sa podarilo zvýšiť počet platcov dane o 3,8 percentá. Najúspešnejší výsledok sa dosiahol s upomienkou, ktorá kombinovala sociálnu normu so zjednodušenými údajmi, kedy sa podarilo zvýšiť podiel platiteľov dane o 4,3 percentá (John, Blume, 2018).

V Guatemale sa snažili riešiť problém vysokého podielu neplatičov daní formou behaviorálnej intervencie, keďže miestny daňový úrad odhadoval, že až 30 percent daňovníkov nepodáva

svoje daňové priznanie včas, čo v praxi znamená výpadok daňových príjmov o približne 1,9 milióna USD (The Behavioural Insights Team, 2019). To samozrejme obmedzilo možnosti realizácie sociálnych programov pre obyvateľov a viedlo k prehĺbeniu chudoby. Intervencia sa zameriavala na platiteľov dane z pridanej hodnoty (DPH) zo služieb, ktorá sa v Guatemale platí mesačne. Autori skúmali dva efekty: efekt načasovania a efekt textu správy. Daňovníkom zaslali SMS správu, ktorej cieľom bolo zvýšiť platenie dane z pridanej hodnoty. SMS správy boli adresátom zasielané v dvoch termínoch – štyri dni pred splatnosťou dane a dvadsať dní po jej splatnosti. Testovali tri druhy behaviorálnych stimulov: personalizáciu správ, správy urobili osobnejšie; zjednodušenie, do správ pridali priamo webový odkaz, kde bolo možné podať daňové priznanie; a odstrašenie, keď správy obsahovali informáciu, že ak daňové priznanie nebude podané včas, daňovník dostane pokutu. Bolo zistené, že správy, ktoré boli v súlade s poznatkami behaviorálnej vedy a boli zaslané pred termínom splatnosti mali významný pozitívny dopad na počet predložených daňových priznaní. Tento efekt pretrvával počas celého šesťmesačného trvania štúdie, čo potvrdzuje jeho trvalý vplyv na individuálne správanie daňovníkov. Počet daňových priznaní v každej skupine, ktorá dostala niektorú zo správ, sa zvýšil o jedno percent. Naopak, správy zasielané po termíne splatnosti DPH v akejkoľvek textovej forme, nemali takýto výrazný pozitívny efekt. Toto zistenie dokumentuje, že načasovanie intervencie je veľmi dôležité. V uvedenom experimente bolo významnejším faktorom, ako samotná formulácia správy. Dôležitým záverom je tiež to, že zvýšenie daňových priznaní sa nepremietlo do rastu platieb daní. Ukázalo sa, že mnoho daňovníkov podalo daňové priznanie s nulovou výškou dane.

V roku 2017 sa v Guatemale realizoval aj ďalší terénny experiment zameraný na riešenie problému výberu daní (Kettle et al., 2017). Uskutočnil sa formou behaviorálnej intervencie, ktorá sa realizovala online na internetovom portáli, na ktorom sa vyplňa daňové priznanie. V rámci intervencie bola pridaná správa, resp. vyskakovacie okienko, ktoré vyskočilo daňovým poplatníkom pred tým, ako daňové priznanie odoslali. Okrem kontrolnej skupiny, pri ktorej nebola realizovaná žiadna zmena na portáli, sa testovalo šesť alternatívnych intervencií. Prvej intervenčnej skupine sa ukázala možnosť, kde ešte pred vypísaním daňového priznania museli zaškrtnúť možnosť, že budú toto daňové priznanie vyplňať čestne. Druhá intervenčná skupina mala pred odoslaním v okienku guatemalskú zástavu a informáciu o tom, že v minulom období zo zaplatených daní boli financované školy, nemocnice aj polícia. Tretej skupine vyskočila pred odoslaním formulára informácia o tom, že 5060 ľudí bolo v minulom roku súdených pre vymáhanie nezaplatených daní. Štvrtá intervenčná skupina dostala možnosť vybrať si, aký verejný statok by mal byť financovaný z príjmov z daní. Piata skupina mohla navrhnúť, ako by oni vymáhali dane od neplatičov a od tých, ktorí zámerne vyplňajú daňové priznanie nesprávne. Posledná, šiesta skupina mala k dispozícii dve možnosti z ktorých si mali možnosť vybrať, buď mohli zakliknúť možnosť „som čestný daňový poplatník“, alebo „som zaneprázdnený daňový poplatník“. Záverom tohto experimentu bolo, že správy, ktoré vyskakovali v okienku pred odoslaním formulára daňového priznania, nemali štatisticky významný vplyv na správanie daňovníkov.

Výskumy z roku 2017 (Hernandez et al., 2017; Hallsworth et al., 2017) ukázali, že správy so sociálnymi normami, resp. inými behaviorálnymi postrčeniami fungujú, ale nemôžeme ich uplatňovať všade a za každých okolností. V prípade intervencie v Guatemale (Behavioural Insights Team, 2019) nedošlo k zvýšeniu daňových platieb. Závery štúdií z Veľkej Británie naznačujú (John, Blume, 2018; Hallsworth et al., 2017), že môže nastať situácia, že intervencie úspešné na národnej úrovni, nemusia byť nevyhnutne úspešné na lokálnej úrovni. Preto je nevyhnutné pri zavádzaní behaviorálnych intervencií brať do úvahy konkrétne charakteristiky

danej oblasti, kde sa bude intervencia realizovať a identifikovať možné problémy so zavedením intervencie.

V rokoch 1995–1996 sa v americkom meste Minnesota realizovali experimenty zamerané na podporu dobrovoľného dodržiavania plnenia si daňovej povinnosti (Coleman, 2007). Intervencia sa realizovala vo forme upomienkových listov, ktoré obsahovali prvok zameraný na morálku a konfrontovali daňových poplatníkov s vnímanými spoločenskými normami. Daňovníci boli rozdelení do dvoch skupín, kontrolná skupina, ktorá dostala štandardnú upomienku a intervenčná skupina, ktorá dostala upomienku obsahujúcu odvolanie sa na morálku. V oblasti platieb daní z príjmu sa zamerali na zvýšenie povedomia ľudí, že podvádzať pri platení daní nie je bežné, ale naopak, ide o ojedinelý jav, ktorého sa dopúšťa len menšina obyvateľov. Príčinou zamerania sa na tento sekundárny cieľ boli výsledky prieskumu realizovaného dva roky pred spomínanou intervenciou, v ktorých sa zistilo, že obyvatelia mesta si myslia, že až 20-50 percent ľudí podvádza na daniach. V liste využívajúcom sociálnu normu daňovníkov informovali, že 93 percent ľudí platí dane včas. Výsledky potvrdili, že výber dane bol štatisticky výrazne vyšší v prípade adresátov listu, ktorý obsahoval odkaz na sociálnu normu v porovnaní s kontrolnou skupinou.

V Nórsku sa realizovali experimenty v rokoch 2012-2013 s cieľom zvýšiť výber daní z príjmov zo zahraničia (Bott et al. 2017). Pred intervenciou daňovníci nahlasovali výšku príjmov zo zahraničia sami bez akejkoľvek výzvy. Autori intervencie rozdelili daňovníkov do štyroch skupín, jedna kontrolná skupina a tri intervenčné. Kontrolná skupina nedostala žiadny list od daňového úradu. Prvá intervenčná skupina dostala list, ktorý obsahoval všeobecné informácie, ako a kedy sa podáva daňové priznanie z príjmu v zahraničí, informáciu o tom, že nórske hospodárstvo sa stáva čoraz viac medzinárodným a mnoho príjmov je zo zahraničia a odkaz na webovú stránku, kde môžu daňovníci nájsť ďalšie informácie. Účastníci, ktorí boli zaradení do druhej intervenčnej skupiny, boli neskôr rozdelení ešte na dve podskupiny. V oboch prípadoch sa sledoval morálny apel, avšak v prvej skupine sa zameriaval na spravodlivosť a v druhej skupine na spoločenský úžitok. Pri dôraze na spravodlivosť bola do textu bola pridaná veta o tom, že väčšina daňovníkov platí daň zo zahraničného príjmu včas a čestne. Pri dôraze na spoločenský úžitok sa poukazovalo na to, že platenie daní prináša daňovníkom výhodu v podobe zdrojov financovania verejných služieb - školstva, zdravotníctva a ďalších dôležitých oblastí. Posledná intervenčná skupina dostala list, ktorý obsahoval informáciu o tom, že nórsky daňový úrad vie o tom, že daný daňovník mal príjmy zo zahraničia a že je z nich potrebné zaplatiť daň. Táto veta mala daňovníkov prinútiť aktualizovať svoje subjektívne presvedčenie o pravdepodobnosti auditu v nasledujúcom fiškálnom roku. Uskutočnenú intervenciu možno považovať za úspešnú, keďže všetky listy, ktoré boli zaslané, mali pozitívny vplyv na výšku vybraných daní v porovnaní so situáciou, keď nebol zasielaný žiadny list. Po zaslaní jednotlivých intervenčných listov sa nórskeму daňovému úradu podarilo zvýšiť výnos zo spomínanej dane o 25 miliónov amerických dolárov. Najúspešnejšie formulácie listov boli listy poukazujúce na sociálne normy a na informovanosť daňového úradu o príjme jednotlivca zo zahraničia.

Dwenger et al. (2016) s využitím prirodzeného experimentu skúmali vplyv stimulov na platenie cirkevných daní v Nemecku. Autori na motiváciu daňových poplatníkov použili tri schémy, - zjednodušenie platenia dane; rôzne spôsoby odradenia od neplatenia daní; odmeny za dodržiavanie predpisov ako napríklad spoločenské uznanie, zaradenie do žrebovania o peňažné ceny alebo ich kombináciu. Autori dospeli k záveru, že vnútorná motivácia (tzv. intrinsic motivation) ovplyvňuje dodržiavanie predpisov pozitívne, zatiaľ čo vonkajšia motivácia (tzv. extrinsic motivation) dodržiavanie daňových predpisov ovplyvňuje negatívne. To naznačuje, že odmeňovanie daňových poplatníkov za to, že prispievajú na financovanie verejných statkov

(namiesto toho, aby boli trestaní za to, že neplatia dane), vytvára signál, že daný daňový systém obsahuje dobrovoľné aspekty a dáva do úzadia právne záväznú povinnosť platiť dane.

Kleven et al. (2011) uskutočnili experiment, ktorý skúma vplyv vymáhania daní vo forme auditu platenia dane z príjmu v Dánsku. Použitím údajov zo základného scenára Kleven et al. (2011) zistili, že miera daňových únikov pri príjmoch, ktoré sú nahlasované treťou stranou, je blízka nule, zatiaľ čo miera daňových únikov pri príjmoch, ktoré nahlasujú zamestnanci, je výrazne vyššia. Výsledky nimi uskutočneného randomizovaného kontrolovaného experimentu naznačujú, že uskutočnené audity, výstražné listy a pokuty majú štatisticky významný vplyv na zlepšenie dodržiavania platenia dane z príjmu, ktorú nahlasujú jeho poberatelia, ale žiadny vplyv na príjem nahlasovaný treťou stranou. Konkrétne Kleven et al. (2011) zistili, že vplyv zaslaného listu na deklarovaný zdaniteľný príjem, ktorý zamestnanci sami vykážu, bol vyšší, ak daňoví poplatníci dostali list, v ktorom sa uvádzalo, že budú na 100 percent podrobení auditu, ako v prípade, že dostali list, v ktorom bolo uvedené, že budú podrobení auditu s 50 percentnou pravdepodobnosťou.

Lamberton (2017) dospel k záveru, že zavedenie možnosti, aby sa daňoví poplatníci rozhodli, ako bude časť ich daní alokovaná (t.j. na čo bude použitá), môže zvýšiť úžitok, ktorý dosiahnu z platenia daní a zvýšiť dodržiavanie daňových predpisov. Napríklad spotrebitelia môžu dostať možnosť nasmerovať časť svojich daní do rôznych služieb poskytovaných vládou (napr. alokovať časť svojich daní na vzdelávanie, rozvoj danej komunity atď.). Lamberton (2017) naznačil, že k tomu nedochádza preto, že by daňoví poplatníci mali pocit, že úspešne alokovali peniaze, ktoré odvádzajú na daniach, smerom k uspokojeniu vlastných potrieb, ale preto, že vnímali výšku dosiahnutého úžitku z využitia ich daní ako celkovo vyššiu. Tento experiment úspešne realizovali v menšom rozsahu, avšak väčšia implementácia takejto stimulačnej schémy by bola zložitá a časovo náročná. Navyše, niektorým oblastiam by mohli chýbať finančné prostriedky, pretože daňoví poplatníci môžu trvalo uprednostňovať určité oblasti pred inými, ktoré by zostali podfinancované.

Lefebvre et al. (2015) analyzovali ako dodržiavanie daňových povinností iných daňových poplatníkov ovplyvňuje voľbu zamestnania a ich rozhodnutia o vyhýbaní sa daňovým povinnostiam. Tento laboratórny experiment sa uskutočňoval v dvoch kolách – osoby v prvom kole dostávali informácie o najvyšších mierach daňových únikov v predchádzajúcich kolách experimentu, keď účastníci experimentu nemali k dispozícii tieto informácie. V druhom kole vybraní jednotlivci dostávali informácie o najnižšej miere daňových únikov. Účastníci experimentu si museli následne vybrať medzi priznaným náhodným príjmom, ktorý bol automaticky zdanený daňou vo výške 25 percent, a náhodným príjmom, pri ktorom mali jednotlivci možnosť nahlásiť alebo nenahlásiť svoj príjem daňovému úradu – ak sa zistil nenahlásený príjem, príjem bol zdanený vo výške 25 percent a bolo potrebné zaplatiť pokutu stanovenú daňovým úradom. Autori zistili, že vysoké dodržiavanie daňových zákonov zo strany ostatných účastníkov experimentu, nemalo významný vplyv na individuálnu voľbu jednotlivca vo vzťahu k súladu jeho konania s daňovými predpismi a to bez ohľadu na to, aká bola pravdepodobnosť auditu. Výsledky však naznačujú, že pravdepodobnosť daňových únikov je podstatne vyššia, ak jednotlivci dostanú informácie, že dodržiavanie daňových predpisov inými je nízke, to však neplatí pre jednotlivcov, ktorí majú vysokú mieru dodržiavania daňových predpisov (t.j. dodržiavajú ich, aj keď je pravdepodobnosť auditu nízka). Tieto zistenia sú v súlade s tzv. *teóriou rozbitého okna (broken-window theory)*, ktorá poukazuje na to, že jedinci budú pravidlá dodržiavať s menšou pravdepodobnosťou, keď zistia, že veľa iných ľudí sa nespráva v súlade s týmito pravidlami (Wilson, George, 1982).

Castro a Scartascini (2015) uskutočnili rozsiahly terénny experiment v jednej zo samospráv v Argentíne, počas ktorého sa snažili ovplyvniť mieru dodržiavania predpisov v oblasti platby dane z nehnuteľností tak, že sa zamerali na jednotlivé úrovne zabezpečenia dodržiavania predpisov, reciprocity spojenú s použitím výnosu z dane a vplyv postojov ostatných platiteľov dane v danej samospráve. Účastníci boli rozdelení do kontrolnej a intervenčnej skupiny. Jednotlivcom v intervenčnej skupine boli spolu s predpisom dane zaslané prílohy obsahujúce informácie o vymáhaní daní a pokutách; o správaní sa iných daňových poplatníkov; o spôsobe použitia výnosov z daní vládou. Výsledky realizovaného probit modelu naznačujú, že zaslané informácie, ktoré mali odstrašiť platiteľov dane od toho, aby daň nezaplatili (napr. informujúce o vymáhaní daní a pokutách) mali pozitívny, štatisticky a ekonomicky významný vplyv na dodržiavanie predpisov. Zaslanie takejto informácie zvýšilo dodržiavanie daňových predpisov o takmer 5 percentuálnych bodov. Na druhej strane informácie o tom, ako sa platia dane iní v danej samospráve, resp. ako výnos z dane samospráva využije, nemali štatisticky významný vplyv. Výsledky však naznačujú, že pre rozhodovanie niektorých ľudí, či daň zaplatia, sú významné aj informácie o tom, na čo sa vybrané zdroje použijú, ako aj o tom, ako sa správajú iní daňoví poplatníci – napr. po zohľadnení individuálnych charakteristík jednotlivcov výsledky naznačujú, že tí, ktorí v minulosti dodržiavali daňové predpisy, mali tendenciu v rovnakom smere zareagovať na informácie o tom, ako dodržiavajú daňové predpisy iní.

Pomerenz (2015) skúmal vplyv dodatočného monitorovania platby DPH medzi čilskými firmami. V rámci experimentu boli náhodne vybraným firmám (t.j. firmám v intervenčnej skupine) rozposlané listy s rôznymi oznámeniami. Prvý typ listu bol zameraný na zvýšenie vnímanej pravdepodobnosti auditu tým, že informoval firmy, že boli náhodne vybrané na preskúmanie a zdôrazňoval, že ak sa zistia nezrovnalosti, môžu sa stať predmetom auditu. Ostatné firmy v intervenčnej skupine dostali listy s iným znením – list o daňovej morálke zameraný na ovplyvnenie vnímania spoločenských noriem, alebo tzv. „placebo“ list, ktorý mal overiť, či prípadný pozorovaný vplyv nie je ovplyvnený len tým, že firma dostala list od daňového úradu. Pomerenz (2015) použil na odhad kauzálneho efektu tzv. metódu difference-in-differences (t.j. metóda rozdielov v rozdieloch). Odhadnuté výsledky naznačujú, že rozposielanie listov viedlo k okamžitému a výraznému zvýšeniu platby DPH. Tento efekt bol však oveľa slabší pri transakciách s inými firmami, kde existovala tzv. papierová stopa napr. vo forme faktúry, ako pri predaji konečným spotrebiteľom, kedy neexistovali o predaji písomné záznamy. Oznámenie o možnosti náhodného auditu neviedlo len k vyšším platbám DPH zo strany firiem v intervenčnej skupine, ktorým ho zaslali, ale malo aj silné vedľajšie vplyvy, ktoré viedli k zvýšeným platbám DPH ich dodávateľskými firmami. To naznačuje, že prítomnosť papierovej stopy má preventívny odstrašujúci účinok, ktorý spôsobuje znižovanie úrovne daňových únikov pri uskutočnených transakciách.

Z uvedeného prehľadu vyplýva, že štúdie, ktoré vznikli na základe uskutočnených behaviorálnych intervencií vo svete, môžu poskytnúť východisko pre formulovanie intervencie v našom experimente a to tak z hľadiska obsahu a spôsobu realizovanej intervencie, ako aj z hľadiska metód, ktoré je možné využiť na jej vyhodnotenie.

VÝBER VHODNÉHO RIEŠENIA

Navrhovaný randomizovaný kontrolovaný experiment budeme realizovať formou zmeny obsahu správ zasielaných daňovým poplatníkom (daň z nehnuteľnosti, prípadne iné poplatky) v meste Hlohovec. Príjemcovia týchto listov budú všetci daňoví poplatníci, ktorí budú náhodne rozdelení do jednej z troch intervenčných skupín a do jednej kontrolnej skupiny. Informačný systém, ktorý využíva mesto Hlohovec, prideluje každému daňovníkovi evidenčné číslo a tak bude možné daňových poplatníkov anonymizovať. Tento list im bude zaslaný:

- a) súčasne s výmerom dane
- b) dva týždne po odoslaní výmeru dane.

Jednotlivci v prvej intervenčnej skupine dostanú **odstrašujúci list**, ktorý poukáže na zvýšenú pravdepodobnosť pozitívneho auditu. Druhá intervenčná skupina **dostane list poukazujúci na „spoločenské normy“**, ktorý im poskytne informácie o tom, ako ostatní občania dodržiavajú predpisy súvisiace s platením dane. Osoby v tretej intervenčnej skupine dostanú **tzv. „placebo“ list**, ktorý bude bez akéhokoľvek komponentu behaviorálneho postrčenia.

Návrh a formát listov zasielaných jednotlivcom v intervenčných skupinách sa nachádza v prílohe. Aby sme posilnili účinok týchto listov doplníme ich grafmi a obrázkami. Formát štandardného daňového formulára bude rovnaký, ako v predchádzajúcich rokoch a je tiež súčasťou prílohy.

Návrh behaviorálnych intervencií použitých v troch intervenčných skupinách:

Intervenčná skupina 1: „Odstrašujúci“ list

Prvá intervenčná skupina (T1) dostane „odstrašujúci“ list. Daňoví poplatníci v tejto skupine budú prostredníctvom listu informovaní o vysokej pravdepodobnosti, že budú vybraní na audit. V liste bude tiež uvedené, že ak sa zistia nezrovnalosti v platení daní, budú musieť daň zaplatiť a bude im podľa zákona uložená pokuta. V optimálnom prípade by mal byť uvedený príklad, akú vysokú pokutu by človek musel zaplatiť, ak by bol pristihnutý pri nedodržaní platenia daní.

Cieľom tohto listu je zvýšiť subjektívne vnímanie občanov o pravdepodobnosti auditu a udelenia pokuty v prípade, ak bude občan pristihnutý pri neplatení daní. Literatúra naznačuje, že ak je pozornosť daňovníkov obmedzená (tzv. limited attention), môže zvyšovanie povedomia o pokutách a súvisiacich právnych krokoch pri neplnení daňových povinností pozitívne ovplyvniť ich správanie v súvislosti s platením daní (Bernheim a Rangel, 2007, 2009).

Intervenčná skupina 2: List so „Sociálnymi normami“

Jednotlivci v druhej intervenčnej skupine (T2) dostanú list s informáciami o tom, aká je miera platenia daní ostatnými občanmi. Ako naznačuje predchádzajúci výskum (Dell’Anno, 2009; Castro a Scartascini, 2015), cieľom tohto listu je ovplyvniť vnímanie občanov vo vzťahu k úrovni dodržiavania daňových predpisov ostatnými občanmi v samospráve. Veríme, že keď jednotlivci dostanú tento list, prispôbia svoje vnímanie dodržiavania daňových predpisov smerom nahor a zvýšia mieru ich dodržiavania. Ako však naznačujú Castro a Scartascini (2015), je možné, že niektorí jednotlivci nezmenia svoje správanie v oblasti dodržiavania daňových predpisov, pretože neplatenie daní je v súlade s ich existujúcimi postojmi. Prípadne by mohli daňoví poplatníci v tejto intervenčnej skupine aktualizovať svoje správanie opačným smerom (t.j. smerom nadol), aj keď nepredpokladáme, že takáto situácia nastane. Tí, ktorí

neplatia dane, môžu tak robiť napr. preto, že nedôverujú vláde. Možno predpokladať, že takíto jedinci nebudú aktualizovať svoj postoj, ani keď dostanú od samosprávy list poukazujúci na dodržiavanie „sociálnych noriem“ v oblasti platenia daní väčšinou občanov (Castro a Scartascini, 2015).

Intervenčná skupina 3: „Placebo“ list

Jednotlivci v tretej intervenčnej skupine (T3) dostanú od samosprávy tzv. „placebo“ list. Tento list bude informovať ľudí v tejto intervenčnej skupine napríklad o novej funkcii, ktorá pribudla na webovej stránke mesta. List s placebom je irelevantný pre dodržiavanie daňových predpisov, ale cieľom tohto listu je zistiť, či nie je účinok dodržiavania daňového zákona založený čisto na tom, že občan dostane list od samosprávy. V prípade, ak by bol list zasielaný súčasne s výberom dane (t.j. alternatíva a) vyššie, tretia intervenčná skupina by sa neuplatnila).

FORMULÁCIA HYPOTÉZ

Je preukázané, že využitie poznatkov behaviorálnej vedy môže ľudí primäť k tomu, aby konali v súlade s pravidlami, v tomto prípade dodržiavali záväzné nariadenia spojené s vyberaním miestnych daní a iných poplatkov. Existujúca literatúra dokumentuje, že behaviorálne intervencie môžu pomôcť zlepšiť výber daní, čo platí pre rôzne druhy daní (napr. DPH, daň z príjmov fyzických osôb, daň z nehnuteľností).

Primárna hypotéza nášho výskumu je formulovaná nasledovne:

„Využitie vhodných behaviorálnych postrčení prispeje k zmene správania občanov a k zvýšeniu miery plnenia si ich daňovej povinnosti v porovnaní s obdobím pred zavedením intervencie.“

- *„Využitie behaviorálneho postrčenia poukázaním na vysokú pravdepodobnosť, že neplatič bude odhalený a na pokuty, ktoré sú s nezaplatením dane spojené, povedie k poklesu miery neplatenia miestnej dane (poplatku) v porovnaní s obdobím pred zavedením intervencie.“*
- *„Využitie behaviorálneho postrčenia poukázaním na sociálne normy (skutočnosť, že prevažná väčšina občanov daň platí), povedie k poklesu miery neplatenia miestnej dane (poplatku) v porovnaní s obdobím pred zavedením intervencie.“*
- *„Zaslanie placebo listu daňovým poplatníkom neovplyvní mieru neplatenia miestnej dane (poplatku) v porovnaní s obdobím pred zavedením intervencie.“*

Po uskutočnení experimentu a zozbieraní dát budeme dáta analyzovať, aby sme zistili, či empirické výsledky zodpovedajú našej hypotéze, alebo ju naopak vyvracajú, resp. ju nepotvrdzujú. Okrem celkovej analýzy toho, či behaviorálne postrčenia môžu pomôcť zlepšiť dodržiavanie daňových nariadení, budeme skúmať aj validitu formulovaných parciálnych hypotéz.

TESTOVANIE

V tejto časti formulujeme metodiku a empirické prístupy použité pri analýze a hodnotení vplyvu navrhovaných behaviorálnych intervencií na mieru platenia daňových a iných poplatkov v meste Hlohovec.

V rámci empirickej časti výskumu uskutočníme zber dát za obdobie, v ktorom budeme realizovať intervenciu a za predchádzajúce časové obdobie. Následne budeme dáta analyzovať.

Hlavným analytickým nástrojom, ktorý použijeme na identifikáciu kauzálneho efektu, je metóda rozdielu v rozdieloch (angl. *difference-in-differences* – *DID*). Táto metóda nám umožňuje analyzovať kauzálny efekt zavedenia jednotlivých foriem behaviorálnych intervencií. Metóda DID umožňuje porovnávať výsledky jedincov v intervenčnej a kontrolnej skupine pred a po zavedení intervencie.

Metóda rozdielu v rozdieloch nám umožňuje odhadnúť priemerný účinok intervencie na jedincov v intervenčnej skupine (*average treatment effect on treated*, *ATT*). V porovnaní s inými empirickými metódami DID porovnáva zmeny vo výsledkoch naprieč jednotlivými časovými obdobiami. Na to, aby boli estimáty DID platné, nemusí byť intervencia náhodná, ale musí byť exogénna. Pokiaľ sa intervenčná a kontrolná skupina líšia v niektorých počiatočných charakteristikách, ktoré zostávajú v priebehu času nemenné, odhady DID budú neskreslené.

Na získanie neskreslených odhadov rozdielov v rozdieloch je potrebné, aby boli splnené nasledujúce predpoklady – predpoklad paralelného trendu (*common trend assumption*), tiež zloženie intervenčnej a kontrolnej skupiny by malo zostať rovnaké. Predpoklad paralelného trendu znamená, že pri absencii intervencie by mal byť rozdiel medzi intervenčnou a kontrolnou skupinou v čase konštantný. Zloženie intervenčnej a kontrolnej skupiny by sa navyše počas sledovaného obdobia nemalo meniť.

Analýzu založíme na lineárnom modeli pravdepodobnosti. Tento model použijeme najmä na vyhodnotenie dopadu a efektívnosti jednotlivých intervencií. Nižšie špecifikujeme regresie, ktoré použijeme na vyhodnotenie vplyvu realizovanej intervencie na dodržiavanie daňových predpisov.

Špecifikácia modelu *difference-in-differences*:

$$(1) \quad T_{it} = \alpha + \beta_1 \text{Treat}_{ij} + \beta_2 \text{After}_t + \delta(\text{Treat}_{ij} \times \text{After}_t) + \gamma \mathbf{X} + \varepsilon_t$$

kde hlavnou závislou premennou je deklarovaná daňová platba T_{it} jednotlivca i v čase t , Treat_{ij} je binárna premenná označujúca, že jednotlivec i je v intervenčnej skupine a j je číslo intervencie, After_t je binárna premenná, ktorá má hodnotu jedna pre intervenčné obdobie, $\text{Treat}_{ij} \times \text{After}_t$ označuje vplyv intervencie j , $\mathbf{X}$ je vektor jednotlivých kontrolných premenných, ako je napríklad výška daňovej povinnosti, pohlavie, vek, zamestnanie, rodinný stav jednotlivca i , charakteristiky nehnuteľnosti a ε_t je štandardná chyba. (Tieto premenné sa môžu líšiť v závislosti od toho, na akom druhu dane/poplatku sa bude intervencia realizovať.)

Predmetom nášho záujmu je koeficient δ , ktorý vyjadruje odhad rozdielu v rozdieloch vyjadrujúci vplyv danej intervencie j . Očakávame, že tento koeficient bude pozitívny pre

intervenciu T_1 a T_2 , pretože predpokladáme, že navrhovaná behaviorálna intervencia bude mať pozitívny vplyv na výber danej dane (poplatku) v meste Hlohovec.

Doplňujúco môžeme *difference-in-differences* analýzu doplniť o model lineárnej pravdepodobnosti (*Probit*).

Špecifikácia modelu lineárnej pravdepodobnosti:

$$(2) \quad Prob(i \text{ comply}) = \alpha + \theta I(Treat_i = j) + \pi X + u_i$$

kde závislou premennou je binárna premenná $Prob(i \text{ comply})$, ktorá vyjadruje, či jednotlivec i zaplatil daň, $I(Treat_i = j)$ je binárna premenná rovná jednej, ak je jednotlivec i priradený k intervencii j , X je vektor kontrolných premenných, ktoré dodefinujeme podľa typu dane (poplatku), ktorý budeme skúmať rovnako ako v regresii (1) a u_i je štandardná chyba. θ je koeficient, ktorý je predmetom nášho záujmu a vyjadruje vplyv zavedenej intervencie j na binárnu premennú $Prob(i \text{ comply})$.

VÝSLEDKY & FORMULÁCIA ZÁVEROV, PONAUCENÍ A ODPORÚČANÍ PRE PRAX

Bude vyhodnotené po uskutočnení experimentu.

PRÍLOHY & ZDROJE

ZDROJE

- Behavioural Insights Team. (2014). EAST: Four Simple Ways to Apply Behavioural Insights. [online]. Dostupné na: <https://www.bi.team/publications/east-four-simple-ways-to-apply-behavioural-insights/>
- Bernheim, B. D., & Rangel, A. (2007). Toward choice-theoretic foundations for behavioral welfare economics. *American Economic Review*, 97(2), 464-470.
- Bernheim, B. D., & Rangel, A. (2009). Beyond revealed preference: choice-theoretic foundations for behavioral welfare economics. *The Quarterly Journal of Economics*, 124(1), 51-104.
- Bott, K. M., Cappelen, A. W., Sørensen, E. Ø., & Tungodden, B. (2020). You've got mail: A randomized field experiment on tax evasion. *Management Science*, 66(7), 2801-2819.
- Castro, L., & Scartascini, C. (2015). Tax compliance and enforcement in the pampas evidence from a field experiment. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 116, 65-82.
- Coleman, S. (2007). The Minnesota income tax compliance experiment: replication of the social norms experiment. Available at SSRN 1393292.
- Dell'Anno, R. (2009). Tax evasion, tax morale and policy maker's effectiveness. *The Journal of Socio-Economics*, 38(6), 988-997.
- Dwenger, N., Kleven, H., Rasul, I., & Rincke, J. (2016). Extrinsic and intrinsic motivations for tax compliance: Evidence from a field experiment in Germany. *American Economic Journal: Economic Policy*, 8(3), 203-32.
- Hallsworth, M., List, J. A., Metcalfe, R. D., & Vlaev, I. (2017). The behavioralist as tax collector: Using natural field experiments to enhance tax compliance. *Journal of public economics*, 148, 14-31.
- Hallsworth, M., Jamison, J., Korczyk, E., Mazar, N., & Sormani, R. (2017). *Applying behavioral insights to improve tax collection: experimental evidence from Poland*. World Bank.
- Kettle, P., & Blume, T. (2018). How best to nudge taxpayers? The impact of message simplification and descriptive social norms on payment rates in a central London local authority. *Journal of Behavioral Public Administration*, 1(1).
- Kettle, S., Hernandez, M., Sanders, M., Hauser, O., & Ruda, S. (2017). Failure to CAPTCHA attention: Null results from an honesty priming experiment in Guatemala. *Behavioral Sciences*, 7(2), 28.
- Kleven, H. J., Knudsen, M. B., Kreiner, C. T., Pedersen, S., & Saez, E. (2011). Unwilling or unable to cheat? Evidence from a tax audit experiment in Denmark. *Econometrica*, 79(3), 651-692.
- Lamberton, C. (2013). A spoonful of choice: How allocation increases satisfaction with tax payments. *Journal of Public Policy & Marketing*, 32(2), 223-238.
- Lefebvre, M., Pestieau, P., Riedl, A., & Villeval, M. C. (2015). Tax evasion and social information: an experiment in Belgium, France, and the Netherlands. *International Tax and Public Finance*, 22(3), 401-425.
- Pomeranz, D. (2015). No Taxation without Information: Deterrence and Self-Enforcement in the Value Added Tax. *American Economic review* 105 (8): 2539-69.
- Wilson, J. Q., & Kelling, G. L. (March 1982). "Broken Windows". www.theatlantic.com. Retrieved 4 April 2020.

PRÍLOHY

Príloha 1

 Tax Administration	XXXXXXXX, May 23, 2016
Jan Kowalski Naczelnik Urzędu Skarbowego Urząd Skarbowy XXXXXXXXXXXX ul. XXXXXXXXXXXX	Mr. Jan Nowak ul. Białobrzaska 40 m. 14 62-544 Warszawa
<u>Please pay your income tax due by June 3, 2016</u>	
Dear Sir,	
According to our records, you have not paid your income tax for 2015.	
If you do not pay your liability of PLN XXXX + any accumulated interest by June 3, 2016, you will be subject to execution proceedings.	
Please pay your total amount due as specified in the table on the back of this page by bank transfer to the account XX XXXX XXXX XXXX XXXX XXXX XXXX, or by visiting your bank, postal service, or tax office.	
If you are not able to pay your total amount due at this time or you have any questions, please call us urgently at XX XXX XX XX.	
We will monitor your reaction to this letter.	
Sincerely,	
(Signature and stamp of Head of Tax Office)	

Zdroj: Hernandez et al. (2017)

Príloha 2

XXXXXXXX, May 23, 2016

Jan Kowalski
Naczelnik Urzędu Skarbowego
Urząd Skarbowy XXXXXXXXXXXX
ul. XXXXXXXXXXXX

Mr.
Jan Nowak
ul. Białobrzaska 40 m. 14
62-544 Warszawa

Please pay your income tax due by June 3, 2016

Dear Sir,

According to our records, you have not paid your income tax for 2015.

According to our records, 8 out of 10 residents in Mazowieckie Voivodship have already paid their income tax for 2015. You are part of a minority that has not yet fulfilled that duty.

If you do not pay your liability of PLN XXXX + any accumulated interest by June 3, 2016, you will be subject to execution proceedings.

Please pay your total amount due as specified in the table on the back of this page by bank transfer to the account XX XXXX XXXX XXXX XXXX XXXX XXXX, or by visiting your bank, postal service, or tax office.

If you are not able to pay your total amount due at this time or you have any questions, please call us urgently at XX XXX XX XX.

We will monitor your reaction to this letter.

Sincerely,

(Signature and stamp of Head of Tax Office)

Príloha 3

XXXXXXXX, May 23, 2016

Jan Kowalski
Naczelnik Urzędu Skarbowego
Urząd Skarbowy XXXXXXXXXXXX
ul. XXXXXXXXXXXX

Mr.
Jan Nowak
ul. Białobrzaska 40 m. 14
62-544 Warszawa

Please pay your income tax due by June 3, 2016

Dear Sir,

According to our records, you have not paid your income tax for 2015.

Are you aware that 37.79% of your personal income tax goes to your municipality? From this income, your municipality finances pre-schools, schools, roads, and safety, benefiting everyone in your municipality including yourself and your family. Don't be an irresponsible inhabitant of your municipality and pay your delinquent taxes!

If you do not pay your liability of PLN XXXX + any accumulated interest by June 3, 2016, you will be subject to execution proceedings.

Please pay your total amount due as specified in the table on the back of this page by bank transfer to the account XX XXXX XXXX XXXX XXXX XXXX XXXX, or by visiting your bank, postal service, or tax office.

If you are not able to pay your total amount due at this time or you have any questions, please call us urgently at XX XXX XX XX.

We will monitor your reaction to this letter.

Sincerely,

(Signature and stamp of Head of Tax Office)

Príloha 4

XXXXXXXX, May 23, 2016

Jan Kowalski
Naczelnik Urzędu Skarbowego
Urząd Skarbowy XXXXXXXXXXXX
ul. XXXXXXXXXXXX

Mr.
Jan Nowak
ul. Białobrzaska 40 m. 14
62-544 Warszawa

Please pay your income tax due by June 3, 2016

Dear Sir,

According to our records, you have not paid your income tax for 2015.

Are you aware that 37.79% of your personal income tax goes to your municipality? Without this income, your municipality cannot finance pre-schools, schools, roads, and safety, damaging everyone in your municipality including yourself and your family. Don't be an irresponsible inhabitant of your municipality and pay your delinquent taxes!

If you do not pay your liability of PLN XXXX + any accumulated interest by June 3, 2016, you will be subject to execution proceedings.

Please pay your total amount due as specified in the table on the back of this page by bank transfer to the account XX XXXX XXXX XXXX XXXX XXXX XXXX, or by visiting your bank, postal service, or tax office.

If you are not able to pay your total amount due at this time or you have any questions, please call us urgently at XX XXX XX XX.

We will monitor your reaction to this letter.

Sincerely,

(Signature and stamp of Head of Tax Office)

Príloha 5

XXXXXXXX, May 23, 2016

Jan Kowalski
Naczelnik Urzędu Skarbowego
Urząd Skarbowy XXXXXXXXXXXX
ul. XXXXXXXXXXXX

Mr.
Jan Nowak
ul. Białobrzaska 40 m. 14
62-544 Warszawa

Please pay your income tax due by June 3, 2016

Dear Sir,

According to our records, you have not paid your income tax for 2015.

Not paying taxes places an unfair burden on all other taxpayers, who have honestly fulfilled their duty. We are therefore determined, more than ever, to collect taxes from those, who avoid paying them. As part of the execution procedures, we can, for example, block your bank account, salary, and, in addition, you will have to cover all execution expenses that arise.

If you do not pay your liability of PLN XXXX + any accumulated interest by June 3, 2016, you will be subject to execution proceedings.

Please pay your total amount due as specified in the table on the back of this page by bank transfer to the account XX XXXX XXXX XXXX XXXX XXXX XXXX, or by visiting your bank, postal service, or tax office.

If you are not able to pay your total amount due at this time or you have any questions, please call us urgently at XX XXX XX XX.

We will monitor your reaction to this letter.

Sincerely,

(Signature and stamp of Head of Tax Office)

Príloha 6

 Tax Administration	XXXXXXXX, May 23, 2016
Jan Kowalski Naczelnik Urzędu Skarbowego Urząd Skarbowy XXXXXXXXXXXX ul. XXXXXXXXXXXX	Mr. Jan Nowak ul. Białobrzaska 40 m. 14 62-544 Warszawa
<u>Please pay your income tax due by June 3, 2016</u>	
Dear Sir,	
According to our records, you have not paid your income tax for 2015.	
Not paying taxes places an unfair burden on all other taxpayers, who have honestly fulfilled their duty. We are therefore determined, more than ever, to collect taxes from those, who avoid paying them. As part of the execution procedures, we can, for example, block your bank account, salary, and in addition you will have to cover all execution expenses that arise.	
We attach a sample Execution Order Form which we send to taxpayers that have not paid their taxes due.	
If you do not pay your liability of PLN XXXX + any accumulated interest by June 3, 2016, you will be subject to execution proceedings.	
Please pay your total amount due as specified in the table on the back of this page by bank transfer to the account XX XXXX XXXX XXXX XXXX XXXX XXXX, or by visiting your bank, postal service, or tax office.	
If you are not able to pay your total amount due at this time or you have any questions, please call us urgently at XX XXX XX XX.	
We will monitor your reaction to this letter.	
Sincerely,	
(Signature and stamp of Head of Tax Office)	

Príloha 7

XXXXXXX, May 23, 2016

Jan Kowalski
Naczelnik Urzędu Skarbowego
Urząd Skarbowy XXXXXXXXXX
ul. XXXXXXXXXX

Mr.
Jan Nowak
ul. Białobrzaska 40 m. 14
62-544 Warszawa

Please pay your income tax due by June 3, 2016

Dear Sir,

According to our records, you have not paid your income tax for 2015.

So far, we have thought of your payment delay to be accidental. However, if you disregard this notice, we will consider it an intentional choice of yours and think of you as a dishonest taxpayer.

If you do not pay your liability of PLN XXXX + any accumulated interest by June 3, 2016, you will be subject to execution proceedings.

Please pay your total amount due as specified in the table on the back of this page by bank transfer to the account XX XXXX XXXX XXXX XXXX XXXX, or by visiting your bank, postal service, or tax office.

If you are not able to pay your total amount due at this time or you have any questions, please call us urgently at XX XXX XX XX.

We will monitor your reaction to this letter.

Sincerely,

(Signature and stamp of Head of Tax Office)

Príloha 8

XXXXXXXX, May 23, 2016

Jan Kowalski
Naczelnik Urzędu Skarbowego
Urząd Skarbowy XXXXXXXXXXXX
ul. XXXXXXXXXXXX

Mr.
Jan Nowak
ul. Białobrzaska 40 m. 14
62-544 Warszawa

Please pay your income tax due by June 3, 2016

Dear Sir,

According to our records, you have not paid your income tax for 2015.

So far, we have thought of your payment delay to be accidental. However, if you disregard this notice, we will consider it an intentional choice of yours and we will treat you as a dishonest taxpayer. As part of the execution procedures, we can, for example, block your bank account, salary, and, in addition, you will have to cover all execution expenses that arise.

If you do not pay your liability of PLN XXXX + any accumulated interest by June 3, 2016, you will be subject to execution proceedings.

Please pay your total amount due as specified in the table on the back of this page by bank transfer to the account XX XXXX XXXX XXXX XXXX XXXX XXXX, or by visiting your bank, postal service, or tax office.

If you are not able to pay your total amount due at this time or you have any questions, please call us urgently at XX XXX XX XX.

We will monitor your reaction to this letter.

Sincerely,

(Signature and stamp of Head of Tax Office)

Príloha 9

XXXXXXXX, May 23, 2016

Jan Kowalski
Naczelnik Urzędu Skarbowego
Urząd Skarbowy XXXXXXXXXXXX
ul. XXXXXXXXXXXX

Mr.
Jan Nowak
ul. Białobrzaska 40 m. 14
62-544 Warszawa

Please pay your income tax due by June 3, 2016

Dear Sir,

According to our records, you have not paid your income tax for 2015.

So far, you might have thought of your payment delay to be accidental. However, if you disregard this notice, you should consider it an intentional choice of yours and think of yourself as a dishonest taxpayer.

If you do not pay your liability of PLN XXXX + any accumulated interest by June 3, 2016, you will be subject to execution proceedings.

Please pay your total amount due as specified in the table on the back of this page by bank transfer to the account XX XXXX XXXX XXXX XXXX XXXX XXXX, or by visiting your bank, postal service, or tax office.

If you are not able to pay your total amount due at this time or you have any questions, please call us urgently at XX XXX XX XX.

We will monitor your reaction to this letter.

Sincerely,

(Signature and stamp of Head of Tax Office)

Príloha 10

Dear Sir/Madam	www.hmrc.gov.uk Date of issue 4 August 2011 Reference REFERENCE NUMBER
Please pay £999999999999.99	
Our records show that your Self Assessment tax payment is overdue.	
It is easy to pay. Please call the phone number above to pay by debit card, credit card, or Direct Debit.	
You can also pay using internet and telephone banking. For more information on when and how to pay, go to www.hmrc.gov.uk/payinghmrc	
If you don't believe that this payment is overdue, please contact us on the number above.	
If you have already paid, thank you. If not, please act now.	
Yours faithfully	
Officer of Revenue and Customs	
IDMS88P	HMRC 10/10

Zdroj: Hallsworth et al. (2017)

Príloha 11

Dear Sir/Madam	www.hmrc.gov.uk Date of issue 4 August 2011 Reference REFERENCE NUMBER
Please pay £999999999999.99	
Our records show that your Self Assessment tax payment is overdue.	
Nine out of ten people pay their tax on time.	
It is easy to pay. Please call the phone number above to pay by debit card, credit card, or Direct Debit.	
You can also pay using internet and telephone banking. For more information on when and how to pay, go to www.hmrc.gov.uk/payinghmrc	
If you don't believe that this payment is overdue, please contact us on the number above.	
If you have already paid, thank you. If not, please act now.	
Yours faithfully	
Officer of Revenue and Customs	
IDMS99P	HMRC 10/10

Zdroj: Hallsworth et al. (2017)

Príloha 12

Figure 1
Simplification treatment

Key Information

- Pay your council tax now or your bill could go up by £127
- Make your first payment before 1st April 2014
- Tell us now if we have any of your details wrong

Figure 2
Social norm treatment

over 95% of
Lambeth residents
pay their council tax

Figure 3
Combined (social norm + simplification) treatment

Key Information

- Pay your council tax now or your bill could go up by £127
- Make your first payment before 1st April 2014
- Tell us now if we have any of your details wrong
- Over 95% of Lambeth Residents pay their council tax

Zdroj: John & Blume (2018)

Príloha 13 – Pôvodná výzva mesta Hlohovec pred intervenciou

Mesto Hlohovec
M.R. Štefánika č. 1, 920 01 Hlohovec, IČO: 00312509

Vybavuje: Odbor ekonomický, tel. č. 033/7368232

Evidenčné číslo:

Dátum: 04.09.2019

Číslo konania:

VÝZVA **na zaplatenie nedoplatku**

Mesto Hlohovec ako správca miestneho poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady podľa ustanovenia § 80 zákona NR SR č. 563/2009 Z.z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

vyzýva

daňového dlžníka:

Meno Priezvisko

ulica

920 03 Hlohovec

Dátum narodenia:

na zaplatenie nedoplatku miestneho poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady za rok 2019 v sume:

67,16 €

na účet správcu poplatku IBAN SK95 0200 0000 0015 6393 5154, VÚB a.s., BIC kód SUBASKBX, konštantný symbol 0558, variabilný symbol xxxxxxxxxx alebo v pokladni Mestského úradu v Hlohovci - klientske centrum alebo poštovým peňažným poukazom, a to v lehote do 15 dní odo dňa doručenia tejto výzvy.

Správca miestneho poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady zároveň upovedomuje poplatkového dlžníka, že v prípade nesplnenia uvedených povinností začne exekučné konanie na vymoženie nedoplatku podľa daňového poriadku.

Poučenie:

Proti tejto výzve možno podať námietku do 30 dní od jej doručenia na Mesto Hlohovec, M.R.Štefánika 1, 920 01 Hlohovec. Podanie námietky má odkladný účinok.

Ing. Miroslav Kollár
primátor mesta Hlohovec

M. Š.
referent FO
poverená primátorom mesta